

В. А. Войтович

orcid.org/0009-0007-3533-8705

аспірант кафедри політології

Львівського національного університету імені Івана Франка

ПРЕДМЕТНІ СФЕРИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Постановка проблеми. Дослідження регіональних політичних процесів сьогодні є поширеною та динамічною проблематикою політичної науки, однак водночас і тією, яка немає визначеної концептуальної згоди з-поміж науковців. Акцентуючи увагу на важливості й актуальності вивчення політичних процесів на регіональному рівні, науковці виділяють щоразу нові своєрідні об'єкти, рівні та специфічні ознаки, за якими можна операціоналізувати порушену проблематику. Найперші напрацювання представників академічної спільноти переважно були спрямовані на якісний аналіз поведінкових закономірностей та економічного суперництва в контексті протікання політичних процесів в регіонах тієї чи іншої окремої країни. Водночас від моменту визнання пріоритетності порівняльного методологічного підходу в зрізі дослідження регіональних політичних процесів почало розвиватись розуміння, що виявлення подібностей та відмінностей між регіонами має неодмінно спиратись на аналізі багатьох причинно-наслідкових зв'язків та кореляційних аспектів і детермінант. Окрім того, концептуалізації регіональних політичних процесів сприяли численні емпіричні дослідження, які поступово доповнювали і збагачували теоретико-методологічний інструментарій регіональних студій. Відтак оскільки регіональний контекст політичних процесів є доволі унікальним, то актуальною є систематизація і концептуалізація різних апробованих методологічних підходів, зокрема задля визначення потенційних оптимальних дослідницьких критеріїв та стратегій емпіричного дослідження регіональних політичних процесів як у зарубіжних та українських контекстах, так і загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика регіонального політичного процесу є доволі розвиненою та представленою у політичній науці і суміжних дисциплінах, про що можна зробити висновок на тлі значного масиву наявних наукових доробків. Для прикладу, комплексно і систематично особливості сучасних політичних процесів на регіональному рівні досліджують такі вчені, як А. Ачар'я (2012), Т. Борзель (2011), Б. Гетне (2005), Ф. де Ломбард (2011) й інші. Також деталізований порівняльний аналіз особливостей процесу регіоналізації свого часу здійснив Ф. Сьодербаум (2011). Оцінка ж ефективності регіональних політик та діяльності регіональних владних інститутів представлена у фокусі досліджень Т. Ріса (2015), а розмаїті питання взаємовідносин регіонального та національного рівнів політики розкриває у своїх працях І. Калзада (2018). Врешті, регіональну інтеграцію та кооперацію вдало досліджує А. Паасі (2011), а окремі теоретичні аспекти регіональних політичних процесів, своєю чергою, розглядають Д. Ізсак (2017), О. Кузтал (2016), Дж. Томані (2009), а також такі українські вчені, як А. Кучуран (2014), А. Романюк (2018), Ю. Сліпецька (2010), Т. Стародуб (2012), М. Токар (2014) й деякі інші автори. Водночас у політичній науці й досі немає систематизованого бачення та структуризації предметних сфер дослідження та методологічних підходів до концептуалізації регіонального політичного процесу.

Враховуючи це, **мета дослідження** полягає у структуризації, систематизації і виокремленні основних методологічних підходів до концептуалізації регіональних політичних процесів, на підставі котрих можна сформувані цілісне теоретико-методологічне розуміння суті досліджуваного явища та виокремити тенденції і прикметні ознаки регіонального політичного процесу в контексті його взаємодії з (над)національним рівнем політики.

Виклад основного матеріалу. Починаючи із перших/ранніх досліджень регіональної проблематики, серед науковців склалося безліч думок щодо того, які взаємозалежності є про-

відними у концептуалізації регіональних процесів, адже за різними трактуваннями ними можуть бути політичні, соціальні, економічні, історичні, культурні та етнічні зв'язки. Проводячи дослідження за допомогою політичних категорій, акцент робиться на те, як політичні актори сприймають й інтерпретують регіональні процеси, який характер мають зв'язки національного рівня політичного процесу з місцевим/регіональним чи загалом субнаціональним рівнем. Загалом, розглядаючи політичні процеси у регіональному вимірі, можна виділити щонайменше основоположні чотири елементи, які притаманні таким процесам: спільна географія; регулярна інтенсивна взаємодія у багатьох вимірах; загальне позиціонування в рамках регіону; зовнішня співпраця. Також концептуально дуже важливим є розрізнення двох базових понять – «регіоналізм» і «регіоналізація». Регіоналізм позначає сукупність ідей, цінностей і цілей, які сприяють створенню, підтриманню чи модифікації певного регіону. Зазвичай це поняття асоціюється з чітко регламентованою офіційною політикою держави та часто несе за собою політико-інституційні зміни на регіональному рівні. Регіоналізація ж, своєю чергою, типово окреслюється як процес розвитку, консолідації і зміцнення зв'язків між регіонами. Причому така взаємодія може призвести до появи помітних регіональних акторів, мереж й організацій впливу саме на регіональному рівні. Безпосередньо регіоналізація може бути наслідком регіоналізму, але цікаво, що сам процес регіоналізації може зумовлюватись і за відсутності визначених регіоналістських проєктів (Soderbaum, Hettne 2000).

У своїй монографії шведський дослідник Ф. Сьодербаум зазначає, що сучасні регіональні процеси доволі тісно пов'язані із мінливістю глобальної політики, а плюралізм та багатомірність регіональних політичних процесів породжують багато викликів для сучасної політики (Soderbaum, 2011). Як наслідок, сучасні дебати щодо ролі регіонів у політичних процесах сфокусовані головним чином на поступовій трансформації ролі самих регіонів у рамках однієї країни, зокрема через вплив безпекових і торгівельних чинників, які в умовах сьогодення почали відігравати чи не найважливішу роль у формуванні політики розвитку регіонів багатьох країн (найперше – європейських).

Працюючи в подібному науковому напрямі, Б. Гетне наголошує на тому, що регіональні процеси вартує розуміти, як із екзогенної точки зору (тенденції розвитку регіонів нав'язуються ззовні), так і з ендогенної перспективи (оскільки самобутність регіонів традиційно впливає на спрямування їхнього розвитку). Перша закономірність передусім пояснюється впливом глобалізаційних процесів, а друга безпосередньо пов'язана з формуванням так званих теорій територіальних ідентичностей. І дійсно, оскільки сучасні регіональні процеси характеризуються розширенням складу акторів, які діють на регіональній арені в кількох одночасно взаємопов'язаних вимірах – безпека, розвиток, торгівля, довкілля, ідентичність тощо. Відповідно, це впливає і на провідні напрями регіональних досліджень, з-поміж котрих регіональна безпека, регіональні підходи до управління, теорії регіонотворення, регіональні мережеві підходи тощо (Hettne, 2005).

Хороший висновок з цього приводу пропонує Дж. Томані, який вважає, що в сучасних дослідженнях регіон дійсно став центром уваги для культурної та політичної ідентифікації, зокрема за допомогою сформованих нових і складних інтерсуб'єктивних розумінь: 1) саме в регіонах творяться специфічні мережі соціальної взаємодії; 2) попри стандартизацію економічних та культурних процесів самобутність регіонів залишається на видноті в багатьох контекстах державного розвитку; 3) регіони – це соціальна структура, котра перебуває в постійній еволюції, розвитку і динаміці. Враховуючи вищенаведені особливості, цей науковець пропонує характеризувати регіон як картографічний, економічний, культурний, політичний і екологічний феномен. Пропонуємо детально розглянути трактування регіону передусім у політичному контексті, оскільки саме це має теоретико-методологічне відношення до регіонального політичного процесу.

Зростання ролі регіонів і їхня поступова інтеграція до загальносуспільних процесів сприяли тому, що регіони постали потужними осередками політичної мобілізації населення різних держав. Причому ціла низка факторів пояснюють таке твердження. По-перше, субнаціональні політичні ідентичності сприяли та сприяють оформленню регіону як виокремленого політичного простору. По-друге, регіональні політичні структури очевидно ближчі до гро-

мадянина, отже, покращують рівень демократичної відповідальності населення на місцях. По-третє, центральні органи влади часто є надмірно великими, щоби виконувати деякі локальні і регіональні (загалом субнаціональні) завдання, тоді як регіональний рівень часто є рівнем, на якому вдається ефективно впроваджувати різні політико-управлінські механізми. Уваги заслуговує і той факт, що сучасна регіональна політика, як правило, спирається на різні своєрідні явища чи феномени «коаліцій розвитку», які втілюються в регіональні інституції, котрі спроможні сприяти діалогу між локальними суб'єктами управління та громадськістю, зокрема для того, щоби продукувати якомога ефективніші заходи для місцевого розвитку (Tomaneu, 2009).

Цікаво і те, що вже згаданий дослідник Ф. Сьодербаум (Soderbaum, 2015) наголошує, що починаючи із середини 2000-х років (і на момент дослідження), необхідно говорити про початок найновішої фази розвитку та концептуалізації регіоналізму, яку він окреслює як порівняльний регіоналізм. Початок цієї фази пов'язаний не лише з поглибленням і поширенням регіоналізму, а й зі змінами і якісним наповненням дослідницької методології. На думку автора, підтвердженням цього є поява багатьох конкуруючих концепцій, які по-новому інтерпретують регіональні процеси. Йдеться, для прикладу, про теорію «постгегемоністського регіоналізму» (Riggirozzi/Tussie, 2012, Telo 2013), «постнеоліберальний регіоналізм» (Riggirozzi, 2012), «диференційовану інтеграцію» (Leuffen, 2013), «регіональні світи» (Acharya, 2014), «конвергентні регіони» (Lenze/Schrifer, 2014), «мережевий регіон» (Baldersheim, 2011) та подібні поняття і концепти (Soderbaum, 2015). Відтак, зважаючи на різноманітність підходів щодо визначення ролі регіональних процесів у сучасному світі, ми отримуємо ще валідне одне підтвердження про динамічність і мінливість регіональних процесів, їхню варіативність у порівнянні регіонів однієї чи кількох країн, вплив на регіональні процеси таких факторів, як конфлікт, війна і тероризм, економічні кризи, забезпечення національної безпеки, нестабільність/неефективність політичного функціонування багатьох держав тощо.

Ще однією ключовою ознакою новітнього типу регіоналізму є зростання розмаїття взаємодій між державними і недержавними акторами, інституціями і процесами взаємодіючих рівнів, починаючи з двостороннього і регіонального, міжрегіонального, загальнодержавного та глобального. Примітно, що в такому розумінні порівняльний регіоналізм фактично утверджує тезу про множинність способів регіонального управління, посилення потенціалу регіонів до творення мереж та розвитку взаємодій, причому як державних, так і недержавних акторів у регулюванні регіональних політик. Цікаво, що концепт Ф. Сьодербаума в плані визначення засадничих теоретико-методологічних і загалом дослідницьких понять характеризується усталеним підходом. Тому він сприяє тому, щоб між вченими не виникало безлічі протиріч і плутанини, як це було, приміром, у 1980-х і 1990-х роках. Порівняльний регіоналізм вирізняється також посиленням діалогом поміж дослідниками у контексті застосування на практиці саме оптимальних моделей взаємодії регіонального та національного рівнів врядування (Soderbaum, 2015). Окрім того, такий діалог відбувається і на рівні провідних шкіл/напрямів дослідження регіональних процесів у різних країнах. Що ж стосується описаних вище новітніх теоретичних підходів, то до такого діалогу найактивніше долучаються представники німецької, італійської і шведської шкіл дослідження регіоналізму.

З методологічної точки зору можна стверджувати про утвердження та закріплення компаративістського методу як ключового у проведенні регіональних досліджень у новітній фазі розвитку регіоналізму. Адже велика кількість сучасних досліджень побудована на прикладах і порівняннях. При цьому, основоположні індикатори, фактори й кластери, які беруться до порівняння, вирізняються своєю варіативністю і креативністю. Особливо цінним на цьому тлі постає те, що такі регіональні порівняльні дослідження поступово виходять за межі євроцентричного виміру, адже активно почали з'являтися дослідження регіональних процесів в Південній Америці, Близькому Сході, Африці, малодосліджених країнах Азії (Soderbaum, 2015). Проте треба чітко розуміти, що порівняльний дизайн у таких дослідженнях буде мати доволі різні характеристики, особливо коли порівняння відбувається у крос-національних чи крос-темпоральних змінних. Відтак, обираючи міри і показники для порівняння, важливо врахувати фактори подібності та відмінності, вибрати момент часу чи періоди, визначити

базове дослідницьке питання (для прикладу, чи право-популістські партії в Словаччині здобувають однакову електоральну підтримку на сході та заході країни), що допоможе якомога виразніше зберегти концептуальну ясність проведеного регіонального порівняльного дослідження.

Цікавою є ідея ще одного дослідника зі Швеції Р. Тавареса, який визначає появу феномена мікрорегіонів як тенденційне явище регіоналізації. Мікрорегіони – це політичні конструкції, які перебувають під національним рівнем управління і мають юридичну, політичну, економічну чи культурну унікальність. Мікрорегіони можуть існувати у різних формах – як етнічні регіони, економічні зони, «трикутники зростання», «коридори розвитку», адміністративні регіони, транскордонні райони зростання, просторові ініціативи розвитку тощо (Tavares, 2004). Хоч оцінці впливу мікрорегіонів у рамках національних регіонів поки присвячено ще мало досліджень, вже очевидно, що у багатьох країнах можна прослідкувати наявність однієї або декількох форм мікрорегіонального співробітництва.

Повертаючись до ширшої проблематики підходів досліджень, Т. Керналеген зауважує, що в науці в останні десятиліття відбулись помітні зміни у контексті застосовуваних концептів та підходів задля вивчення регіональних процесів, в тому числі політичних. Відповідно, науковиця пропонує власний і так званий «когнітивний підхід» до аналізу досліджуваної тематики. Ключовим у дослідженні регіональних процесів із використанням когнітивного підходу має стати постановка дослідницького питання, яке буде зосереджене на тому як, коли і чому люди інтерпретують свої соціальні і політичні взаємодії у регіональному вимірі. На думку Т. Керналеген, необхідно пройти кілька етапів дослідження регіонів у різних когнітивних вимірах. По-перше, потрібно оцінити модель відносин між національними та регіональними органами влади, щоби виокремити домінуючий (і можливий альтернативний) дискурс щодо реалізації регіональних інтересів та розвитку регіонів. Провівши таку оцінку, можна буде визначити рамки і характер когнітивного простору всередині держави в контексті позиціонування регіональних питань у владних взаємодіях. По-друге, важливо визначити, які є основні актори у когнітивному просторі держави, які ролі вони відіграють, наскільки суттєвим є їхній вплив на регіональну політику, які відкриті (та, якщо можливо визначити, приховані) мотиваційні чинники їхньої діяльності і чи використовують ці актори регіон як інструмент для досягнення своїх цілей. (Kernalegenn, 2021) Відповідно, вважаємо, що концепція Т. Керналеген порушує доволі актуальні питання, адже визначає регіони перш за все як соціальні конструкції, які мають свій акторний склад, провідний дискурс та певний рівень інституціоналізації і політичного функціонування. Модус «когнітивний» надає цьому підходу змогу вивчати особливі глибинні аспекти, котрі дозволяють всебічно проаналізувати регіональні політичні процеси.

Німецькі дослідники Н. Гордхард та О. Лембке зазначають, що регіональні процеси є невід'ємною частиною політичного простору тієї чи іншої країни, а отже й визначаються зовнішніми ефектами, так як і загальнонаціональні політичні процеси. Примітно, що автори наголошують на тому, що регіональні актори можуть сприймати чи не сприймати ці зовнішні ефекти, таким чином впливаючи на порядок денний регіональної політики. Відповідно, відрізняється також і сприйняття у тих акторів, які все-ж беруть до уваги зовнішні чинники. На це впливає декілька причин: по-перше, один фактор має різний вплив на різних за роллю акторів; по-друге, реакція на зовнішні фактори може мати доволі різне спрямування. Відтак, враховуючи динамічність та мінливість регіональних процесів, потрібно акцентувати увагу на орієнтації, принципах і програмах, за якими діють регіональні актори (N. Godehardt, Oliver Lembscke, 2010).

Водночас, у своїй спільній статті Г. Маркс, Л. Хуге та А. Шекель зазначають, що магістральна увага в теорії пояснення регіональних процесів має приділятися субнаціональним регіонам як одиницям міжнаціональних порівнянь. Відповідно, на думку дослідників, базові теоретичні категорії потрібно визначати наступним чином: регіон – це певна територія, що має єдиний, безперервний та неподільний кордон; субнаціональний регіон – це прямий посередній рівень між національною та місцевою владою; регіональна влада – це сукупність відповідальних законодавчих та виконавчих органів влади для прийняття авторитетних рішень

(Marks, Hooghe, Schakel, 2008). Насправді, це доволі спрощене розуміння засадничих категорій без акцентування на багатьох змінних, що впливають на регіональні політичні процеси. Однак вважаємо, що для емпіричного дослідження така чітка теоретична визначеність буде тільки сприяти ефективній перевірці ключових гіпотез і міркувань.

У розвиток цієї ідеї той же А. Шекель у співавторстві з Ч. Джефрі в своїй іншій праці аналізують розвиток регіональних процесів саме в політичній науці. Так, на думку науковців, в політичних дослідженнях питання регіонального масштабу доволі часто ігноруються, бо більш важливим є національний рівень політики. Безпосередньо це впливає на виявлення та дослідження особливих форм відносин, які можуть існувати між регіональним і державним рівнем політики й урядування. Хоча також не вдається простежити логіку регіональної політичної динаміки, яка часто визначає закономірності та процеси, що відбуваються в масштабі держави в цілому. Інший аспект, на якому наголошують вчені, це припущення, що «нація» (форма політичної спільноти) і «держава» (форма колективної політичної організації) є суміжними поняттями. Насправді ж розбудова нації в межах однієї держави є складним і довготривалим процесом, який в регіональному зрізі часто досліджується на предмет можливих диференціацій та розбіжностей, які повинні бути взяті до уваги в контексті творення політик регіонального масштабу. Відтак, оцінюючи можливі варіації регіональної політики, можна простежити деструктивні, регресивні чи навпаки прогресивні і стимулюючі заходи, котрі сприятимуть регіональному розвитку, регіональному агрегуванню й артикуляції інтересів. Нарешті, третя група проблем, які, на думку науковців, впливають на якість проведення регіональних політичних досліджень, пов'язана із даними, а точніше із їхнім збором та інтерпретацією. Так, доволі поширені та генералізовані дані про окремі країни, зрідка підходять для дослідження питань регіонального масштабу (приміром, загальнонаціональні показники голосування мало показують про електоральні преференції виборців у регіонах; дані громадської думки, зібрані за загальною вибіркою по країні, не покажуть такої специфіки, яку можна було б виявити, проводячи опитування в окремо визначеному регіоні; середні економічні показники по регіонах можуть маскувати серйозні відмінності між регіонами) (Schakel, Jeffery, 2012). Однак у цьому контексті варто все-ж наголосити, що в останнє десятиліття у зв'язку з зростанням політичного значення регіонів почало з'являтися все більше і більше баз даних і порталів, на яких зібраний доволі широкий спектр інформації, за допомогою котрої можна проводити комплексні порівняння як за окремими випадками, так і в масштабних (регіональних чи навіть універсалістських/глобальних) контекстах.

Нарешті, розкриваючи питання концептуалізації регіональних політичних процесів, потрібно також наголосити, що дані процеси можуть мати доволі різні форми регіональної інтеграції у конкретному територіальному й географічному просторі. Відтак дослідники Т. Бехр і Ю. Йокела визначають п'ять рівнів глибини регіональної інтеграції: регіональний простір – визначається переважно як географічна одиниця, котра має обмеження у вигляді природних і фізичних бар'єрів та визначена екологічними характеристиками й локальними людськими взаємодіями; регіональний комплекс – формується через збільшення стабільних соціальних контактів і взаємодій між окремим суспільними групами в рамках регіону; регіональне суспільство – формування регіону, що вирізняється появою низки інших (недержавних) акторів, які суттєво впливають на порядок денний розвитку регіону; регіональна спільнота – поява чіткої регіональної колективної ідентичності з інституціоналізованими чи неформальними політико-управлінськими можливостями; регіональна держава – створення регіональної держави із визначеними інститутами у результаті еволюції групи національних спільнот в нову форму політичного утворення (Behr, Jorela, 2011). Екстраполювавши таку типологію і логіку на сучасні кейси регіональних політичних процесів, можна сказати, що переважно поширеними є такі рівні глибини регіональної (політичної) інтеграції, як регіональний простір, регіональний комплекс та регіональна спільнота, а в контексті систематизації теоретико-методологічних напрацювань науковців, ця типологія і логіка розкриває особливості та можливі наслідки поглиблення регіональних процесів у політичному вимірі.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Загалом констатовано, що серед сучасних дослідників немає єдиного концептуаль-

ного підходу до трактування регіональної проблематики. Тому значний концептуальний плюралізм робить регіональні політичні процеси явищем, яке відносно важко вивчити поза рамками саме конкретних випадків. Тим паче, що сучасні наукові дебати щодо ролі регіонів у політичних процесах сфокусовані головним чином довкола поступової трансформації ролі регіонів у межах однієї країни. Водночас провідні регіональні дослідження чинно позначені такими пріоритетними напрямками, як субнаціональні політичні ідентичності, регіональна безпека, політико-інституційна та акторна взаємодія на місцевому рівні, регіональні мережі. Серед особливих авторських конструктів відзначаємо когнітивний підхід, який сконцентрований на вивченні соціальних взаємодій у регіональному вимірі.

Заслуговує на увагу також поширення серед вчених-регіоналістів ідей та теоретизувань стосовно початку найновішої фази регіоналізму, яку дослідники окреслюють як порівняльний регіоналізм. Підтвердженням цьому є поява багатьох конкуруючих концепцій, які по-новому інтерпретують регіональні процеси в контексті сучасних геополітичних реалій. З методологічного погляду новітній тип регіоналізму фактично утверджує тезу про закріплення порівняльного методу як ключового у реалізації регіональних досліджень. Також встановлено принципи формування порівняльного дизайну у регіональних дослідженнях, визначено базові теоретичні поняття та простежено активні спроби розвитку джерельних баз для проведення таких досліджень.

Відповідно, в цілому отримані теоретико-методологічні висновки можна і доречно використовувати у дослідженнях регіональних політичних процесів на прикладі окремих випадків, бінарних чи крос-національних порівнянь. Описані сучасні теоретико-методологічні підходи можуть також стати засадничими для формування і використання на практиці якісних/оптимальних моделей взаємодії регіонального та національного рівнів політики й урядування, вивчення впливу актуальних глобальних викликів на регіональний рівень політики тощо.

Література

- Кучуран А. Історія дослідження політичної регіоналістики в Україні. Науковий вісник Чернівецького університету. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини, 2014. №702-703. С. 181-184.
- Романюк А. Формування регіонального формату політичного процесу: на прикладі Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей. Актуальні проблеми політичної науки, № 4. 2018. С. 31-51.
- Сліпецька Ю. Регіональні ідентичності як основа формування соціополітичного поділу. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін : зб. наук. пр. Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2010. № 4. С. 111-117.
- Стародуб Т. Особливості становлення регіональної компаративістики як наукового напрямку політичної регіоналістики. Політичний менеджмент, 2012. № 3. С. 22-30.
- Токар М. Вивчення політичного образу регіону в теорії та практиці політичної регіоналістики. Актуальні проблеми гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2014. №9. С. 156-161.
- Acharya A. Comparative Regionalism: A Field Whose Time has Come?. *The International Spectator*, 2012. №47. pp. 3-15.
- Behr T., Jokela J. Regionalism & Global Governance: The Emerging Agenda. *Notre Europe*, 2011. 76 p.
- Borzel T. Comparative Regionalism. A New Research Agenda. *KFG Working Paper*, 2011. №28. 39 p.
- Calzada I. Political Regionalism: Devolution, Metropolitanisation, and the Right to Decide. *Handbook on the Geographies of Regions and Territories*. Edward Elgar Publishing, 2018. pp. 231-242.
- De Lombaerde P. The Good, the Bad and the Ugly in Comparative Regionalism. *Journal of Common Market Studies*, 2011a. №49. pp. 675-681.
- Godehardt N. and Lembcke O. Regionale Ordnungen in politischen Rumen. *GIGA Research Programme: Power, Norms and Governance in International Relations*, 2010. №124. 38 p.
- Hettne B. Beyond the 'New Regionalism'. *New Political Economy*, 2005. №10. pp. 543-571.
- Hettne B., Soderbaum F. Theorising the Rise of Regionness. *New Political Economy*, 2000. №5. pp. 457-474.
- Izsak D. Varieties of Regionalisation: The Impact of Regionalism on Regionalisation of the Car Industry in the EU and NAFTA. *Central European Doctoral School of Political Science*, 2017. URL: <https://pds.ceu.edu/sites/pds.ceu.edu/files/attachment/event/972/shortintrovarietiesofregionalisation.pdf>
- Jeffery C. & Schakel A. Towards a Regional Political Science. *Regional Studies*, 2013. №47. pp.299-302 DOI: 10.1080/00343404.2012.746443

- Kernalegenn T. The region as cognition: an alternative analysis of regionalism. *Journal of Political Ideologies*, 2021. 22 p. URL: <https://doi.org/10.1080/13569317.2021.1885594>
- Kusztal A. Theoretical foundations of regional security in international relations – the overview. *Scientific Journal of the Military University of Land Forces*, 2017. №183. pp. 17-30.
- Marks G., Hooghe L. and Schakel A. Measuring Regional Authority. *Regional & Federal Studies*, 2008. №18. pp.111 – 121. DOI: 10.1080/13597560801979464
- Paasi A. The region, identity, and power. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2011. № 14. pp. 9-16.
- Risse T. The Diffusion of Regionalism, Regional Institutions, Regional Governance. *Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, 2015. 22 p.
- Rodrigo Tavares. The State of the Art of Regionalism. *UNU-CRIS e-Working Papers*, 2004. №10. pp. 1-29,
- Soderbaum F. Comparative Regional Integration and Regionalism”. *The SAGE Handbook of Comparative Politics*, 2009. pp. 477-496.
- Soderbaum F. Early, Old, New and Comparative Regionalism. *The Scholarly Development of the Field*, 2015. №62, pp. 1-28.
- Söderbaum F. Regionalism. 2011. URL: <https://doi.org/10.1080/13569317.2021.1885594>
- Tomaney J. *Region*. Elsevier Ltd, 2009. pp. 136-150.

References

- Kuchuran A. (2014) *Istoriia doslidzhennia politychnoi rehionalistyky v Ukraini* [History of the study of political regionalism in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Istoriia. Politychni nauky. Mizhnarodni vidnosyny*, 2014. №702-703. S. 181-184. [in Ukrainian]
- Romaniuk A. (2018) *Formuvannia rehionalnoho formatu politychnoho protsesu: na prykladi Lvivskoi, Ivano-Frankivskoi ta Ternopilskoi oblastei* [Formation of the regional format of the political process: on the example of Lviv, Ivano-Frankivsk and Ternopil regions]. *Aktualni problemy politychnoi nauky*, № 4. 2018. S. 31-51. [in Ukrainian]
- Slipetska Yu. (2010) *Rehionalni identychnosti yak osnova formuvannia sotsiopolitychnoho podilu* [Regional identities as a basis for the formation of socio-political division]. *Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin : zb. nauk. pr. Nats. ped. un-tu im. M. P. Drahomanova*, 2010. № 4. S. 111-117. [in Ukrainian]
- Starodub T. (2012) *Osoblyvosti stanovlennia rehionalnoi komparatyvistyky yak naukovooho napriamu politychnoi rehionalistyky* [Peculiarities of the formation of regional comparativistics as a scientific direction of political regionalism]. *Politychnyi menedzhment*, 2012. № 3. S. 22-30. [in Ukrainian]
- Tokar M. (2014) *Vyvchennia politychnoho obrazu rehionu v teorii ta praktytsi politychnoi rehionalistyky* [Study of the political image of the region in the theory and practice of political regionalism]. *Aktualni problemy humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Drohobych*, 2014. №9. S. 156-161. [in Ukrainian]
- Acharya A. (2012) *Comparative Regionalism: A Field Whose Time has Come?*. *The International Spectator*, 2012. №47. pp. 3-15. [in English]
- Behr T., Jokela J. (2011) *Regionalism & Global Governance: The Emerging Agenda*. *Notre Europe*, 2011. 76 p. [in English]
- Borzel T. (2011) *Comparative Regionalism. A New Research Agenda*. *KFG Working Paper*, 2011. №28. 39 p. [in English]
- Calzada I. (2018) *Political Regionalism: Devolution, Metropolitanisation, and the Right to Decide*. *Handbook on the Geographies of Regions and Territories*. Edward Elgar Publishing, 2018. pp. 231-242. [in English]
- De Lombaerde P. (2011) *The Good, the Bad and the Ugly in Comparative Regionalism*. *Journal of Common Market Studies*, 2011. №49. pp. 675-681. [in English]
- Godehardt N. and Lembcke O. (2010) *Regionale Ordnungen in politischen Rumen*. *GIGA Research Programme: Power, Norms and Governance in International Relations*, 2010. №124. 38 p. [in Dutch]
- Hettne B. (2005) *Beyond the 'New Regionalism'*. *New Political Economy*, 2005. №10. pp. 543-571. [in English]
- Hettne B., Soderbaum F. (2000) *Theorising the Rise of Regionness*. *New Political Economy*, 2000. №5. pp. 457-474. [in English]
- Izsak D. (2017) *Varieties of Regionalisation: The Impact of Regionalism on Regionalisation of the Car Industry in the EU and NAFTA*. *Central European Doctoral School of Political Science*, 2017. URL: <https://pds.ceu.edu/sites/pds.ceu.hu/files/attachment/event/972/shortintrovarietiesofregionalisation.pdf> [in English]
- Jeffery C. & Schakel A. (2013) *Towards a Regional Political Science*. *Regional Studies*, 2013. №47. pp. 299-302 DOI: 10.1080/00343404.2012.746443 [in English]

- Kernalegenn T. (2021) The region as cognition: an alternative analysis of regionalism. *Journal of Political Ideologies*, 2021. 22 p. URL: <https://doi.org/10.1080/13569317.2021.1885594> [in English]
- Kusztal A. (2017) Theoretical foundations of regional security in international relations – the overview. *Scientific Journal of the Military University of Land Forces*, 2017. №183. pp.17-30. [in English]
- Marks G., Hooghe L. and Schakel A. (2008) Measuring Regional Authority. *Regional & Federal Studies*, 2008. №18. pp. 111 – 121. DOI: 10.1080/13597560801979464 [in English]
- Paasi A. (2011) The region, identity, and power. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2011. № 14. pp. 9-16. [in English]
- Risse T. (2015) The Diffusion of Regionalism, Regional Institutions, Regional Governance. *Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, 2015. 22 p. [in English]
- Rodrigo Tavares. (2004) The State of the Art of Regionalism. *UNU-CRIS e-Working Papers*, 2004. №10. pp. 1-29. [in English]
- Soderbaum F. (2009) Comparative Regional Integration and Regionalism”. *The SAGE Handbook of Comparative Politics*, 2009. pp. 477–496. [in English]
- Söderbaum F. (2011) Regionalism. 2011. URL: <https://doi.org/10.1080/13569317.2021.1885594> [in English]
- Soderbaum F. (2015) Early, Old, New and Comparative Regionalism. *The Scholarly Development of the Field*, 2015. №62, pp. 1-28. [in English]
- Tomaney J. (2009) *Region*. Elsevier Ltd, 2009. pp. 136-150. [in English]

Анотація

Войтович В. А. Предметні сфери дослідження та методологічні підходи до концептуалізації регіонального політичного процесу. – Стаття.

У статті охоплено і проаналізовано сучасні дослідження регіонального політичного процесу у контексті виявлення та систематизації теоретико-методологічних підходів, якими можна послуговувати при вивченні політики на регіональному рівні. Визначено тенденційні напрями, за якими концептуалізується регіональна проблематика у політичній науці. Встановлено, що зростання ролі регіонів та їхня поступова інтеграція до загальносуспільних процесів сприяли тому, що регіони стали потужними осередками політичної мобілізації населення. Прослідковано зв'язок між поглибленням і поширенням регіоналізму зі змінами і якісним наповненням дослідницької методології у цій сфері. Охарактеризовано найновішу фазу явища регіоналізму, яку дослідники окреслюють як порівняльний регіоналізм, зокрема у контексті визначення параметрів концептуалізації регіонального політичного процесу. Підтверджено, що регіональні порівняльні дослідження поступово виходять за рамки євроцентричного виміру, оскільки останнім часом (останні десятиліття) активно почали з'являтися дослідження регіональних процесів у країнах Південної Америки, Близького Сходу, Африки, а також у малодосліджених країнах Азії. Визначено особливості порівняльного дизайну з приводу означеної тематики в сучасних політологічних дослідженнях. Зокрема, окреслено трактування і базові предметні сфери для застосування когнітивного підходу до аналізу питань регіональної політики й охарактеризовано появу феномена мікрорегіонів як тенденційного явища регіоналізації. Додатково виявлено, що регіональні процеси можуть мати доволі різні форми регіональної інтеграції у конкретному територіально-географічному просторі, на підставі чого описано п'ять рівнів «глибини» регіональної інтеграції. Встановлено, що модерні регіональні процеси характеризуються розширенням інтеграції на регіональній арені в кількох базових взаємопов'язаних вимірах – безпека, розвиток, торгівля, навколишнє середовище, ідентичність тощо. Аргументовано, що враховуючи динамічність і мінливість регіональних процесів, увагу потрібно акцентувати на орієнтації, принципах й програмах, за якими діють регіональні актори.

Ключові слова: регіон, регіональний політичний процес, регіоналізація, порівняльна регіоналізація.

Summary

Voitovych V. A. Subject areas of research and methodological approaches to the conceptualization of the regional political process. – Article.

The article covers and analyzes contemporary research on the regional political process in the context of identifying and systematizing theoretical and methodological approaches used in the study of regional politics. Trends in how regional issues are conceptualized in Political Science are identified. It is noted that the increasing role of regions and their gradual integration into the societal processes has turned regions into powerful centers of political mobilization. The connection between the deepening and expansion of regionalism and changes in the qualitative research methodology in this field is traced. The latest phase of regionalism, characterized as comparative regionalism, is described, particularly in terms of defining the basic parameters for conceptualizing the regional political process. It is confirmed that regional comparative studies are gradually moving beyond a Eurocentric dimension, as there has been a growing number of studies on regional

processes in South America, the Middle East, Africa, and less researched Asian countries over the past decade. The features of a comparative design regarding this theme in contemporary Political Science research are outlined. Specifically, interpretations and primary subject areas for applying a cognitive approach to analyzing regional political issues are delineated, and the emergence of micro-regions as a trend in regionalization is characterized. Additionally, it is found that regional processes can take various forms of regional integration in specific territorial and geographical spaces, based on which five levels of «depth» of regional integration are described. It is recognized that modern regional processes are characterized by the expansion of integration in several basic interconnected dimensions on the regional stage – security, development, trade, environment, identity, etc. Thus, it is argued that considering the dynamic and changing nature of regional processes, attention should be focused on the orientations, principles, and programs under which regional actors operate.

Key words: region, regional political process, regionalization, comparative regionalization.